

Perusopetuksen päättöarviointi uudistuu

Vuoden 2004 perusteiden määräykset käyttöön keväällä 2007. Myös todistusmerkintöihin tulee muutoksia.

Perusopetuksessa otetaan tämän lukuvuoden päättyessä käyttöön vuoden 2004 opetussuunnitelman perusteisiin sisältyvät määräykset oppilaan päättöarvioinnista ja siinä noudatettavista periaatteista. Perusteisiin laadittuja päättöarvioinnin kriteerejä käytetään nyt normina ensimmäisen kerran. Myös uusien perusteiden mukainen perusopetuksen päättötodistus ja todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta (erityinen tutkinto) otetaan käyttöön lukuvuoden 2006-2007 päättyessä.

Tavoitteisiin perustuva yhdenmukaisempi arviointi

Vuoden 2004 perusteiden mukaan päättöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa. Arvioinnin lähtökohtana ovat siis opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ja paikallisesti edelleen tarkennetut tavoitteet. Päättöarvioinnin kriteerit ovat valtakunnallinen "mittatikku", johon opettaja suhteuttaa arviointinsa oppilaan osaamisen tasoa arvioidessaan. Päättöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti.

Uudistuksen keskeinen tavoite onkin ollut parantaa perusopetuksen päättöarvioinnin vertailtavuutta ja oppilaan oikeusturvaa. Edellisten, vuoden 1999 oppilaan arvioinnin perusteiden mukaan päättöarvosanan muodostumisen periaatteista päätettiin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Tämä johti erilaisiin käytäntöihin kunnissa ja kouluissa. Päättöarvosana saatettiin muodostaa esimerkiksi laskemalla painotettu kurssiarvosanojen tai lukuvuositoluidustusten arvosanojen keskiarvo luokilta 7-9 tai 8-9.

Vanhatkaan opetussuunnitelman perusteet eivät sisältäneet ohjetta päättöarvosanan muodostamisesta kurssi- tai vuosiluokka-arvosanojen keskiarvojen perusteella. Tällaiset menettelyt voivat olla jäykkiä, ja tiukasti sovellettuina ne aiheuttavat ongelmia. Oppilaan osaamisen taso on voinut esimerkiksi oppilaan muun kypsyminen myötä huomattavasti nousta, mutta vanhat huonot arvosanat painavat päättöarvosanaa alaspäin.

Päättöarvioinnin uudistuessa on erittäin tärkeää, että tekniset - esimerkiksi koulun hallinto-ohjelmiin liittyvät ratkaisut ja ominaisuudet - eivät muuta päättöarvioinnin perusteita siitä, mitä opetussuunnitelman perusteissa on määrätty.

Päättöarvioinnin kriteerit käyttöön

Päättöarvioinnin kriteerit on johdettu oppiaineiden tavoitteista, ja ne osoittavat sen osaamisen tason, johon opettaja suhteuttaa oman arviointinsa. Kriteereiden avulla on pyritty linjaamaan arviointia entistä enemmän taitoihin ja laaja-alaiseen osaamiseen - ei yksittäisten sisältöjen tai irrallisen faktatiedon hallintaan - kohdistuvaksi. Päättöarvosanan tulee perustua oppilaan osaamisesta kertovaan monipuoliseen näyttöön erityisesti 8-9 vuosiluokilla.

Opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa tavoitteisiin kriteerien mukaan ja monipuoliseen näyttöön perustuen. Oleellista on, että oppilalle annetaan monipuoliset ja riittävät mahdollisuudet osoittaa osaamisensa - myös muulla tavoin kuin kirjallisesti. Erityisen tärkeää tämä on siinä tapauksessa, jos oppilaalla on oppimisvaikeuksia tai esimerkiksi maahanmuuttajataustan takia kielellisiä vaikeuksia.

Kriteerit on laadittu kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin, ja ne määrittelevät arvosanaan kahdeksan (8 = "hyvä") oikeuttavan osaamisen. Oppilas saa arvosanan kahdeksan, mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteerien mukaista osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen. Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan jossain määrin kriteerien

edellyttämää osaamista.

Jos yhteisen oppiaineen opiskelu päättyy ennen perusopetuksen päättövaihetta, oppilaan osaaminen arvioidaan kyseiseen oppiaineeseen laadittujen perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden mukaan.

Yhteisten oppiaineiden arviointiin liittyviä kysymyksiä

Historia ja yhteiskuntaoppi arvioidaan lukuvuoden 2006-2007 päättyessä erillisinä oppiaineina, ja molemmista merkitään päättötodistukseen oma arvosana.

Uudessa oppiaineessa, terveystiedossa, arviointi perustuu opetussuunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin kuten muissakin oppiaineissa. Jos oppilas on opiskellut vain osan terveystiedon oppimäärästä, käytetään arvioinnin perusteena vain opiskeltujen osa-alueiden tavoitteita. Päättöarvioinnin kriteerejä osaamisen tason määrittäjänä käytetään kokonaisuudessaan vasta sen jälkeen, kun oppilas on opiskellut kyseisen oppiaineen koko oppimäärän (kolme vuosiviikkotuntia) vuosiluokilla 7-9. Sitä ennen päättöarvioinnin kriteerejä käytetään arvioinnissa vain soveltuvin osin. Terveystiedosta saatu arvosana merkitään päättötodistukseen kevästä 2007 lähtien.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan päättöarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8 – 9. Oppiaineet ovat kuitenkin erilaisia: toisissa on runsaasti kumuloituvaa taitoainesta ja toisissa taas tiedollinen aines vaihtuu vuosiluokalta toiselle siirryttäessä taidon samalla karttuessa. Tästä syystä on oppiaineen luonne otettava huomioon pohdittaessa sitä, missä määrin painottuu oppilaan vuosiluokilla 8 – 9 osoittama osaaminen ja millaisilla osaamisen alueilla arviointi painottuu 9. vuosiluokan loppuun. Arvioinnin tulee perustua oppiaineittain laadittuihin päättöarvioinnin kriteereihin.

Esimerkki vahvasti kumuloituvasta taitoaineesta on vieras kieli. Kielitaidon tasojen kuvausasteikon avulla arvioidaan oppilaan 9. vuosiluokan loppuun mennessä omaksumaa kielitaitoa, joka sisältää kaiken aiemmin opitun. Lisäksi päättötodistuksen arvosanaan vaikuttavat oppilaan kulttuuritaidot ja opiskelustrategiat, jotka edellyttävät pitemmän aikavälin arviointia.

Äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineena on sisällöltään poikkeuksellisen laaja. Siksi arvioinnin erityinen haaste on sen monipuolisuus, niin arvioinnin kohteissa kuin menetelmissä. Oppiaine on sekä taito-, tieto- että taideaine, minkä tulee näkyä myös arvioinnissa. Oppiaine on myös kumulatiivinen: 9. luokalla saavutettu taitotaso on ratkaiseva. Myös kieliopin osaamisessa 9. luokka on kokoava - syntyy kokonaiskuva suomen kielestä ja sen rakenteesta aiemmin opitun pohjalta.

Myös matematiikan taidot kumuloituvat, ja siksi arvosanan määräytymisen perusteet painottuvat opiskelun loppuvaiheeseen. On kuitenkin huomattava, että suurin osa matematiikan päättöarvioinnin kriteereistä on sisältöihin sidottuja ja siten sisältöjen opettamisen ajankohta voi vaihdella perusopetuksessa.

Ns. reaaliaineissa kriteerit on laadittu kattamaan aineen eri osa-alueita, joita on opiskeltu ehkä jo aiemmin (esim. 8. luokalla), ja joiden arvioinnissa on jo tuolloin käytetty soveltuvin osin kriteerien sisältämää arviointitietoa. Myös reaaliaineet sisältävät kumuloituvia taitoja.

Taide- ja taitoaineiden sekä kotitalouden opetukselle on ominaista käytännön toiminta ja tekemällä oppiminen. Totuudenmukaista ja monipuolista näyttöä oppilaan osaamisesta ja työskentelystä hankitaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaan tiedot ja taidot arvioidaan yhteisten opintojen päättövaiheessa päättöarvioinnin kriteereiden mukaisesti riippumatta siitä, millä vuosiluokalla yhteiset opinnot ko. oppiaineessa päättyvät. Taide- ja taitoaineita sekä kotitaloutta opetetaan usein myös valinnaisaineina, jolloin sovelletaan valinnaisaineiden arviointiohjeita.

Valinnaisaineiden arviointi

Oppilas voi peruskoulussa opiskella kaikille yhteisten oppimäärien lisäksi myös valinnaisia oppiaineita. Koska tarjottavat valinnaiset aineet päätetään paikallisesti, valinnaisaineille ei ole

laadittu yhtenäisiä päättöarvioinnin kriteereitä. Niille tulee laatia paikallisesti omat arviointiperusteet.

Vähintään kaksi vuosiviikkotuntia kestävä yhtenäinen valinnaisaine arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaisaineet arvioidaan sanallisesti: hyväksytty/hylätty.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteenä arvio alle kaksi vuosiviikkotuntia kestävästä valinnaisaineesta sekä oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä. Päättötodistukseen merkitään opiskeltujen vuosiviikkotuntien määrä valinnaisissa aineissa. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäväksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

Opetushallituksen [EDU.fi-sivuilla](https://www.edu.fi) lisää tietoa

- erityistä tukea tarvitsevan oppilaan päättöarvioinnista
- maahanmuuttajataustaisen oppilaan päättöarvioinnista
- päättöarviointi johonkin oppiaineeseen tai erityiseen tehtävään painottuvassa opetuksessa